گفت‌وگوی «جوان» با یدالله شمایلی فرمانده قرارگاه کربلا (پشتیبانی و مهندسی جنگ در جهاد سازندگی)

هنر جهاد ساختن کیلومترها جاده و پل در شرایط جنگی بود

صغری خیل فرهنگ

۲۷ خرداد سال ۱۳۵۸ جهاد سازندگی به فرمان امام تشکیل شد و در آن مقطع ایشان خواستار رسیدگی و رفع محرومیت روستاییان و در اولویت قرار دادن روستاها شده بودند. جهاد در ابتدای تأسیس خود، یک نهاد مردمی بود و توسط نیروهای خودجوش، بسیجیان و متخصصان اداره می‌شد. با همین رویکرد نیز به دفاع مقدس ورود یافت. به عبارت دیگر می‌توان گفت مردمی بودن مهندسی جنگ جهاد، یکی از ویژگی‌های بارز و مهم این نهاد بود که موفقیت‌های بسیاری را در طول دفاع مقدس به دنبال داشت. نیروهای جهاد در همه جا و جلوتر از سایر رزمندگان در خط مقدم جبهه‌ها حضور داشتند و بدون اینکه خودشان سنگری داشته باشند برای رزمندگان سنگر می‌ساختند. به‌رغم این خدمات نقش محوری و بی‌بدیل جهاد سازندگی در دفاع مقدس چندان مورد توجه قرار نمی‌گیرد و مجاهدان این عرصه همچنان گمنام هستند. برای آشنایی با نقش جهاد سازندگی در دفاع مقدس با یدالله شمایلی فرمانده قرارگاه کربلا که مسئولیت پشتیبانی و مهندسی جنگ در جهاد سازندگی را بر عهده داشت همکلام شدیم که ماحصلش را پیش‌رو دارید.

بعد از پیروزی انقلاب اسلامی چند نهاد انقلابی تشکیل شد و چطور شما جهاد را برای خدمت انتخاب کردید؟

من با افتخار خودم را از خانواده بزرگ جهاد سازندگی می‌دانم. بعد از انقلاب در این نهاد مشغول کار شدم و از اولین نیروهای جهادسازندگی بودم. با شروع جنگ، اسلحه به دست گرفتم و به عنوان نیروی رزمی وارد میدان شدم. چون تصورم این بود که جنگ و رزم فقط با اسلحه و حضور رزمی و نظامی ممکن است، اما بعد متوجه شدم در کنار این حضور نظامی فعالیت‌ها و اقدامات دیگری هم وجود دارد که فضیلت و جایگاهش کمتر از رزم و جهاد با اسلحه نیست. یک روز که با بچه‌های بهبهان در سپاه حمیدیه مستقر بودیم فرمانده کنار بچه‌ها آمد و از ما پرسید چه کسی از شما می‌تواند لودر براند؟ قبل از انقلاب شرایط خانوادگی من طوری بود که برای گذران زندگی هم درس بخوانم و هم کار کنم. بعد از انقلاب و قبل از تشکیل جهاد سازندگی، همراه با برادر سرلشکر شهید بقایی که فرمانده قرارگاه کربلای سپاه بود، با استفاده از دستگاه‌های راه‌سازی برجای مانده و رها شده شرکت‌های ایتالیایی و امریکایی برای روستاهای محروم خوزستان جاده می‌ساختیم. از این رو رانندگی با لودر و بولدوزر را خوب بلد بودم. آن روز در حمیدیه وقتی فرمانده این سؤال را پرسید و کسی دست بلند نکرد من اعلام آمادگی کردم و با لودری که از آنها گرفتم سراغ کار مهندسی جهاد رفتم و با احداث اولین خاکریز در حمیدیه کارم را شروع کردم.

یکی از اهداف تشکیل جهاد سازندگی توجه به روستاییان و محرومان و عمران و آبادی نقاط دوردست کشور بود. به نظر شما جهاد سازندگی توانست به این هدف دست پیدا کند؟

امام خمینی بلافاصله بعد از پیروزی انقلاب با توجه به شرایط موجود کشور دو نهاد اصلی و دو سازمان بزرگ یکی جهاد سازندگی و دیگری سپاه را تشکیل دادند. جهاد در جهت محرومیت‌زدایی و عمران و آبادی روستاها بود و به بحث تولید که عمدتاً در روستاها انجام می‌شد توجه داشت و سپاه پاسداران هم که برای دفاع و حفظ انقلاب در بُعد فرهنگی و نظامی تشکیل شده بود.

جهاد سازندگی بر اساس رسالت و فرمانی که امام صادر کرده بودند بلافاصله سازماندهی شد و از طریق جذب نیروهای متخصص از دانشگاهیان و جوانان انقلابی و روستاییان اقدامات زیادی را در راستای بهبود وضعیت زندگی مردم به عنوان تولیدکنندگان اصلی در کشور انجام داد. امروزه اگر در بسیاری از مباحث به خودکفایی رسیده‌ایم، نتیجه‌اش همان حرکتی است که نیروهای جهاد سازندگی بنا به فرمان امام آن را اجرایی کرده‌اند و توانسته‌اند خدمات زیادی را در روستاها انجام دهند و در افزایش تولید هم مؤثر بوده‌اند.

جهاد که قرار بود کارهای عمرانی و محرومیت‌زدایی انجام دهد، چطور شد به جبهه‌ها ورود کرد؟

بعد از انقلاب اسلامی، دشمنان قسم خورده تلاش کردند از هر روشی استفاده کنند که به انقلاب آسیب برسانند. از این رو صدام را به عنوان مهره اصلی جنگی وارد میدان کرده و جنگ را به کشور تحمیل کردند. با توجه به شدت و وسعت حمله عراق امام خمینی(ره) دستور بسیج مردمی را دادند و جهاد سازندگی به عنوان نهادی که با فرمان امام خمینی(ره) تأسیس شده بود خود را مکلف دانست هر طور شده در جبهه‌ها حضور پیدا کند.

همانطور که گفتید رسالت جهاد سازندگی عمران و آبادانی بود، بنابراین سعی کردیم از همان ابتدای جنگ روی این شاخه متمرکز شویم و در کنار همه فعالیت‌ها به جمع‌آوری کمک‌های مردمی، بسیج نیروها و اعزام‌شان به جبهه، پشتیبانی ماشین آلات و تعمیرات آنها، تعمیر ادوات ارتش و سپاه، رساندن مهمات و تدارکات به خطوط مقدم بپردازیم. کمی بعد که کار جنگ بالا گرفت ارتش و سپاه به عملیات‌های بزرگ و گسترده ورود کردند و جهاد سازندگی تمرکزش را روی موضوعات و عملیات مهندسی معطوف کرد. با توجه به شکل جنگ و حضور دشمن در خاک ایران نیاز بود تا اقدامات مهندسی‌ای صورت گیرد که بتواند بخشی از نبود تجهیزات، ادوات و نیروها را جبران کند و جهاد تا حدی هم توانست این نقیصه را در دوران جنگ جبران کند و به گواه همه فرماندهان جنگ و دوستان ارتشی و سپاهی، جهاد سازندگی نقش بی‌بدیلی در جبهه ایفا کرد. هرچند جهاد سازندگی نیروی نظامی نبود اما بر اساس نیاز و تأکید امام و رسالتی که داشت برای حفظ انقلاب و حمایت از نیروهای رزمنده وارد میدان شد.

جهاد سازندگی در طول هشت سال دفاع مقدس بیش از ۵۴۰هزار نفر از نیروهای مردمی و ادارات را به جبهه اعزام کرد. در این میان بیش از ۳هزار و ۳۰۰ شهید و دهها هزار جانباز، آزاده و ایثارگر تقدیم انقلاب و نظام کرد. این آمار به تنهایی نشان دهنده حضور قابل توجه نیروهای جهاد سازندگی در جبهه است. امام خمینی(ره) فرمودند: «اگر جهاد سازندگی نبود پیروزی‌هایی به این وسعت به دست نمی‌آمد.»

مثل سپاه که در جنگ گسترش یافت و محکم‌تر ظاهر شد، جهاد هم چنین تحولی را طی جنگ شاهد بود؟

بله، جهاد هم رفته‌رفته فعالیت‌هایش را گسترش داد. از آنجایی که نمی‌شد هر شهرستانی جداگانه کاری انجام دهد، بنابراین ساماندهی پشتیبانی و مهندسی جنگ جهاد در قالب قرارگاه‌ها انجام گرفت که تأثیر بسزایی در روند جنگ داشت و با تشکیل قرارگاه مرکزی پشتیبانی و مهندسی جنگ این قرارگاه‌ها به بهترین شکل مدیریت شدند. جهاد سازندگی به موازات تحولاتی که در جبهه و ساختار سپاه به وجود می‌آمد، قرارگاه‌هایی را راه‌اندازی کرد، به گونه‌ای که هر قرارگاه چندین استان را پوشش می‌داد. از اواسط سال‌های ۶۳- ۶۲ قرارگاه مرکزی که یکی از اعضای شورای مرکزی وزارت جهاد سازندگی عضو آن بود راه‌اندازی شد. قرارگاه کربلا در جنوب، قرارگاه نجف در غرب، قرارگاه حمزه سیدالشهدا در شمال غرب ارومیه، قرارگاه نور در بوشهر و بندرعباس و قرارگاه رمضان هم به موازات قرارگاه رمضان سپاه در سال‌های آخر جنگ تأسیس شد. علاوه بر این ما در کنار همه این قرارگاه‌ها بیش از ۴۰، ۵۰ تیپ و گردان مهندسی داشتیم که عمدتاً کار احداث خاکریزها و راه‌سازی را در خطوط مقدم جبهه در مناطق عملیاتی جنوب، غرب و شمالغرب انجام می‌دادند. علاوه بر قرارگاه، ما گردان‌های تخصصی با تجهیزات لازم و نیروهای آموزش‌دیده در جبهه داشتیم.

> رسالت جهاد سازندگی عمران و آبادانی بود، بنابراین سعی کردیم از همان ابتدای جنگ روی این شاخه متمرکز شویم و در کنار همه فعالیت‌ها به جمع‌آوری کمک‌های مردمی، بسیج نیروها و اعزام‌شان به جبهه، پشتیبانی ماشین آلات و تعمیرات آنها، تعمیر ادوات ارتش و سپاه، رساندن مهمات و تدارکات به خطوط مقدم بپردازیم

گردان‌های تخصصی در چه زمینه‌هایی فعال بودند؟

موارد متعددی بود. مثلاً «گردان استحکامات» کارش ساخت سنگر، بیمارستان، قرارگاه و سنگرهای تجمعی بود.

«گردان پل» با توجه به نیاز و ضرورت احداث پل در طول عملیات‌های دفاع مقدس وارد عمل شده بود و روی کارون، اروند، آبگرفتگی‌ها و رودخانه‌هایی که در غرب و شمالغرب بود اقدام به تأسیس پل می‌کرد. «گردان پمپاژ» به دلیل شرایطی که در مناطق عملیاتی جنوب اتفاق می‌افتاد وارد عمل می‌شد و آب‌هایی را که دشمن برای توقف نیروهای رزمنده در منطقه عملیاتی رها می‌نمود جمع می‌کرد. در مواردی هم که نیاز بود ما آب زیر پای دشمن رها کنیم، این گردان با تخصص و تجهیزات خاص خودش وارد عمل می‌شد. در کنار همه این فعالیت‌ها و با همراهی و همگامی ارتش و سپاه اقدامات و خدمات بسیاری در این بخش برای نیروهای رزمنده انجام می‌دادند.

اگر می‌شود به صورت مصداقی به فعالیت‌های جهاد در جنگ بپردازیم؟

قبل از آزادسازی آبادان و شروع عملیات نظامی در مهر سال ۶۰ جاده‌ای به نام «جاده وحدت» احداث کردیم. جاده وحدت، جاده آبادان به سمت ماهشهر را به منطقه ابو شانک در حاشیه آبادان وصل کرد و به نوعی آبادان از محاصره کامل درآمد. علاوه بر این در زمان محاصره آبادان چند پل بشکه‌ای با امکانات و بشکه‌های نفت و بنزین و تخته‌هایی که در شهر آبادان بود احداث کردیم.

در عملیات طریق‌القدس که در پاییز سال ۶۰ انجام شد(شهید صیاد شیرازی فرمانده نیروی زمینی ارتش در این عملیات بود) جاده‌ای احداث شد که یکی از مؤثرترین عوامل پیروزی در عملیات طریق‌القدس بود. در عملیات فتح‌المبین با همت نیروهای جهاد رزمندگان توانستند از رودخانه کرخه و ارتفاعات منطقه و تنگه دلیجان عبور کنند و نیروهای سپاه به پشت دشمن منتقل شوند و به اهداف از پیش تعیین شده دست پیدا کنند. جهاد سازندگی در عملیات‌های بیت‌المقدس، رمضان، مسلم بن عقیل، محرم، والفجر مقدماتی، والفجر یک، خیبر، بدر، قادر، والفجر ۸، کربلای ۴ و ۵ و در عملیات‌های سال ۱۳۶۶ در شمالغرب و نیز در ۱۰ عملیات محدود نقش بسیار مهمی ایفا کرد.

ابتکارات در دفاع مقدس از رموز پیروزی مردم ایران بود. جهاد چه ابتکاراتی در جنگ بروز داد؟

یکی از این ابتکارات در عملیات خیبر بود که به کمک سپاه به ساخت پل خیبری به طول ۱۳ کیلومتر منجر شد. طولانی‌ترین پل شناور که آن زمان سابقه نداشت. این پل شط علی را به جزیره شمالی مجنون وصل کرد و امکان پشتیبانی رزمندگان را در خط شرق دجله و نیز در خط جزیره جنوبی میسر ساخت. کار بزرگ دیگر جهاد در عملیات خیبر احداث جاده سیدالشهدا(ع) بود.

جهادگران در عملیات والفجر ۸ نیز با احداث خاکریز در محورهای مختلف صحنه درگیری، به خصوص روی جاده استراتژیک فاو- بصره و در اتصال خط دفاعی کارخانه نمک به جاده البحار، رودخانه اروند و نیز امکان حفظ فاو کمک شایانی به سپاه کردند.

احداث پل بعثت به عنوان شاهکار مهندسی روی رودخانه اروندرود در مدت شش ماه در منطقه باتلاقی و عمق ۱۴ تا ۱۸ متر در عملیات والفجر ۸ بود. پل بعثت به عنوان یک کار بزرگ و مهندسی در آن شرایط سخت و مشکلات و بمباران‌های دشمن به شمار می‌رفت؛ پلی که تحت هر سختی و با وجود مشکلات بسیار ساخته شد.

همچنین احداث پل خزر در عملیات کربلای ۵ به عنوان یکی دیگر از عملکردهای ارزنده جهاد

> یکی از ابتکارات قرارگاه کربلا در عملیات خیبر بود که به کمک سپاه به ساخت پل خیبری به طول ۱۳ کیلومتر منجر شد. طولانی‌ترین پل شناور که آن زمان سابقه نداشت. این پل شط علی را به جزیره شمالی مجنون وصل کرد و امکان پشتیبانی رزمندگان را در خط شرق دجله و نیز در خط جزیره جنوبی میسر ساخت. کار بزرگ دیگر جهاد در عملیات خیبر احداث جاده سیدالشهدا(ع) بود

سازندگی ماندگار شد. مجموع این کارها باعث شد پیروزی‌های بی‌بدیل و افتخارات بزرگی در دوران دفاع مقدس رقم بخورد. این هم از شاهکارهای ویژه و کارهای خارق‌العاده‌ای بود که در مجموعه جهاد برای عبور و پشتیبانی نیروهای رزمنده انجام شد.

امروز اگر به مهندسانمان با همه ظرفیت‌هایی که دارند بگوییم نظیر این پل را مطالعه و طراحی کنید، شاید بیش از دو سال زمان نیاز داشته باشند.

جهاد سازندگی به ساخت تسلیحات هم ورود کرده بود؟

بچه‌های جهاد سازندگی یکی از اولین موشک‌های جمهوری اسلامی را ساختند. آقای هاشمی رفسنجانی با توجه به شناختی که از ما داشت به ما اعتماد کرد و به بچه‌های جهاد دستور داد موشک بسازند آن‌هم با سوخت جامد! در شرایطی که تحریم بودیم و حساسیت‌های زیادی هم وجود داشت و صدام شهرها و مراکز اقتصادی و تأسیسات زیربنایی ما را با موشک می‌زد خیلی‌ها باور نداشتند بشود موشک ساخت و شاید الان هم باور نکنند.

روند حضور یک نیروی جهادی در عملیات چگونه بود؟

جهاد سازندگی از قبل عملیات باید منطقه را برای حضور و آمادگی نیروها آماده می‌کرد. یکی از اقدامات ما آماده‌سازی بود؛ آماده‌سازی جاده‌ها که هنگام اجرای عملیات‌های بزرگ چندین لشکر و تعدادی تجهیزات زرهی، نفرات و مهمات و پشتیبانی‌ها باید از آن جاده‌ها عبور می‌کردند. ساخت سنگرهای فردی و اجتماعی، احداث جاده‌های ارتباطی، احداث سنگرهای فرماندهی، احداث سنگرهای اجتماعی، ساخت سدها، اورژانس‌ها، بیمارستان‌های صحرایی، اسکله‌ها، حفر کانال و مهم‌تر از همه احداث خاکریز که جان‌پناه رزمندگان بود.

در زمان شروع عملیات، نیروهای مهندسی باید خود را به مناطق آزاد شده می‌رساندند و خاکریزها و جاده‌ها را احداث می‌کردند. زمان برایشان مفهومی نداشت خواه روز بود خواه نیمه‌های شب، بچه‌ها خودشان را به آنجا می‌رساندند و با توجه به شرایط گردان‌ها راه‌سازی انجام می‌دادند تا یگان‌های رزم از طریق جاده‌های پشتیبانی به اهداف مورد نظر دست پیدا کنند. جهاد سازندگی پا به پای نیروهای نظامی حضور داشت و توپخانه‌ها را به جلو حرکت می‌داد که آتش مؤثرتری روی دشمن بریزند. تمام این جابه‌جایی‌ها با جهاد بود. حضور جهاد سازندگی امکان اجرای نبرد و ادامه آن را برای نیروها فراهم می‌کرد. گاهی هم جلوتر از همه و مقابل تیر مستقیم و آتش سنگین دشمن، با ساخت دیواری دفاعی به ارتفاع ۳ متر، امنیت روانی و جانی رزمندگان را برقرار می‌کردند. بعد از عملیات برای اینکه با تعداد کمی پدافند و نیروها را برای عملیات بعد آزاد کنیم باید کارمهندسی انجام می‌دادیم. جهاد سازندگی قبل از عملیات، حین عملیات و بعد از عملیات در جبهه حضور داشت، پس از جنگ، مأموریت بازسازی مناطق جنگ‌زده به جهاد واگذار شد و در این راه، دهها نفر از آنان شهید شدند تا امکان استقرار رزمندگان در خط میسر شود.

از دوستان شهیدی یاد کنیم که همراه و همسنگر شما بودند.

تعداد زیادی از ۳هزار و ۳۰۰شهید جهاد سازندگی از دوستان و همرزمان من بودند. همین جا یاد می‌کنم از همه شهدا به ویژه شهید حاج خلیل تبریزی؛ شهیدی که کنار جاده شلمچه- خرمشهر با هم بودیم و در نهایت همه مجاهدت‌هایش در والفجر ۸ روی جاده فاو- ام‌القصر به شهادت رسید. ایشان از شهدای شاخص جهاد بود که نقش زیادی در جنگ داشت. شهید علی اینانلو روز سوم خرداد دقیقاً در لحظه‌ای که رادیو اعلام پیروزی می‌کرد همان جایی که جاده را شکافتیم، همراه شهید عباس ملک مکان بر اثر اصابت گلوله تانک به شهادت رسیدند.

من بر این باور هستم همه آنهایی که در جبهه حضور داشتند و تحت تأثیر گازهای شیمیایی قرار گرفتند، جانباز هستند.

اما جوان‌های امروز باید قدر شهدا را بدانند و از دستاوردهایی که شهدا و جانبازان کسب کردند، دفاع کنند و بدانند که مملکت ما به این راحتی به این امنیت نرسیده است. شهدای زیادی برای سرافرازی ایران اسلامی جان دادند.

جدول

طراح: علیرضا سجادی فر ■ شماره ۵۶۷۶

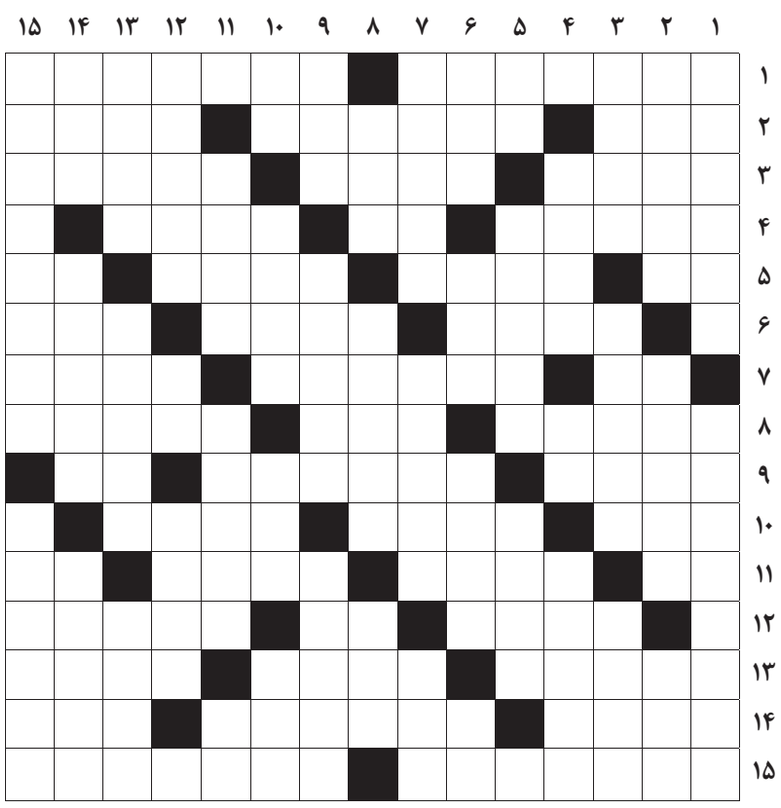

از راست به چپ

■ ۱- صاحب منصب نظامی- پایتخت قبرس ■ ۲- دوست – رزمی کار فیلم اژدها وارد می‌شود – آماده سفر ■ ۳- از ارکان نماز – جزیره – زیر دست ■ ۴- از شهرهای چین – زهر – وارثان ■ ۵- از دامنش مرد به معراج می‌رود – مکان و آشیان – درست و صحیح – طایفه کم حرف ■ ۶- منجی عالم بشریت – جزیره‌ای در اندونزی – طبق فلزی ■ ۷- موضوع و مبحث – هرج و مرج – اهل محل ■ ۸- نمایندهٔ یک کشور در یکی از شهرهای کشور بیگانه – کم‌پشت – آماده کردن ■ ۹- روال – کتابی از ویکتور هوگو، نویسنده فرانسوی – مخالف ■ ۱۰- لوله غذا – تفرجگاهی در تهران – مسجد بزرگ شهر ■ ۱۱- نفس سوزناک – کشیده شدن – اشاره به مکان دور - «از» عربی ■ ۱۲- شاهد – حرف فقدان – وزانت ■ ۱۳- سرخرگ – متحدالقول – مرکز استان نینوای عراق ■ ۱۴- فناوری اطلاعات – محل استحمام اتومبیل – لطیف ■ ۱۵- نام دیگر رود زرد چین – از پادشاهان ماد

از بالا به پایین

■ ۱- سنگ زینتی نیشابوری – استان غربی ■ ۲- حیوانی که غذایش را می‌شوید – دودکش – مکر و حیله ■ ۳- نقطه پایان عمل سعی – شهری در استان فارس- از اسامی دختران ■ ۴- عموم مردم – دوستی – نویسنده امریکایی شاهزاده و گدا ■ ۵- مغرور – تنیسور بنام اسپانیایی – خشمگین ■ ۶- زنگ – سلاح کاشتنی – تارمی چوبی یا فلزی – کوچک ■ ۷- از دریاچه‌های مرزی ایالات متحده و کانادا – نرم‌افزاری برای طراحی و نقشه کشی – سخن بیهوده ■ ۸- از پسران نوح – تند و تیز – دست نخورده ■ ۹- آلوی کوهی – از ماهی‌های جنوب – اینچنین ■ ۱۰- حرف دهن کجی – استاندار – زندان – سدی در تهران ■ ۱۱- تشکر فرانسوی – حمله کردن – حرف روسی ■ ۱۲- ارث بردن- ناپسند – سوگ و عزا ■ ۱۳- تولد یافته – فروتنی – وزنی در طلافروشی ■ ۱۴- سریع خودمانی – این هم شهری در استان فارس است – شاعر عصر غزنوی ■ ۱۵- پایگاه نظامی امریکا در ترکیه – بزرگ‌منش

جدول سودوکو

ارقام ۱ تا ۹ را طوری قرار دهید که در هر ردیف، ستون و مربع‌های کوچک سه در سه فقط یک بار به کار روند.

						۱		۳
۹	۷	۵		۱				
			۷	۲				
۱	۵							
				۳	۴		۶	
					۶		۵	
	۲					۳		۷
	۶	۷						۸
			۸	۵				

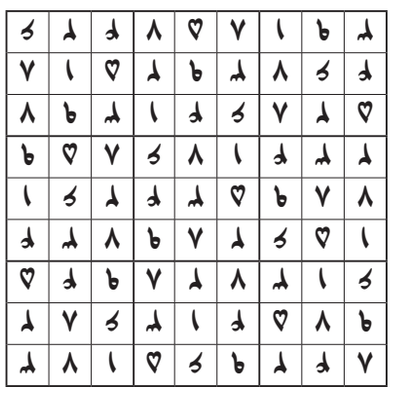

جدول کلمات متقاطع
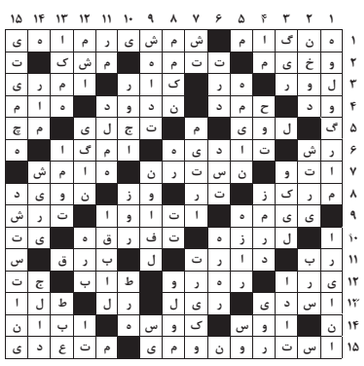
پاسخ جدول شماره ۵۶۷۵